

s on ka eramajad – ei mingeid suuri plankaeu.

FOTOD: Valmar Voolaid

vaimuhaigus ei ole nakkavad

alt igal pool ringi jalutada.

Sõmera hooldekodu juhataja Helle Kahm usub, et kliendid vajavad kaasaegseid elutingimusi.

dega inimesi tänaval, aga meie inimesed ikka tahaks, et selliseid inimesi poleks olemas,” ohkab Kahm.

Arhitektuuriline kõrvalepõige

Mihkel Koppel on arhitekt ja muinsuskaitse spetsialist, kes mõne aja eest ostis Sõmera vana klubihoone.

“Kui vaadata neid hooneid, siis on need täiesti amortiseerunud, vaatamata sellele, et on tehtud pinnapealset euroremonti. Kõik tehnosüsteemid on aastast 1960. See on loogiline, et need majad on omadega otsas. Kui võtta arhitekti pilguga, siis mingisse teise funktsiooni on neid raske panna. On koridori tüüpi majad, kuhu sobiks kas ühiselamu, hostel või kontorihoone.

Kontorid sellises mahus on siin mõeldamatud. Hostelit ilmselt ka ei saa, sest kohal on selline maine. Pigem on mõttekas need hooned lammutada ja valmistada plats ette uutele individuaalelamutele.

Praegustel hoonetel, peale klubihoone, pole muinsuskaitsest väärtust. Funktsionaalselt väärtuslik oleks ehk sööklahoon, mis asub asula esirival ja kus on suur saal. Sinna sobiks rahvamaja, mida nüüd tahetakse ehitada, aga ka seal on süsteemid ajast ja arust,” hindab Koppel.

Endine väikelastekodu oleks sobilik koht

Kahmi sõnul ei hoia ta kümne küünega Ida-Niitu pakutud kohast kinni, vaid paneb ühe võimaliku kohana ette hoopis pargi ääres asuvat endist väikelastekodu hoonet. Arvestades aga linnas üles kerkinud poleemikat selle üle, milline koht oleks hooldekodule sobilik, siis on vähe usutav, et linn nõustub niivõrd elitaarsesse kohta hooldekodule luba andma.

Praegu on linnal hakanud tiksuma 90-päevane järele-mõtlemise aeg, sest Ida-Niidu detailplaneeringut ei kinnitatud. Kui riik jääb oma seisukohale, et uus hooldekodu peab tulema linna, siis tuleb mingi lahendus linnaruumis siiski leida.

ühel omad veidrused, nendega peab lihtsalt harjuma ja neid tundma õppima. Mina naersin selle linnainimeste jutu peale, et nad ei julge hooldekodu inimesi oma lähedale elama lasta. Mul pole mingit hirmu siin ringi jalutada. Kui ta sinust mööda läheb, ega sa siis lolliks ei jää, see pole nakkushaigus,” muigab Helena.

Helena ei ole seda meelt, et hooldekodu peab siit tingimata ära kolima. Sõmeral jääks elu palju vaiksemaks, ei tea kas poodigi enam oleks, ära kaovad paljud töökohad.

“Eks vahel mõni kipub poe juures purjutama, aga ega kohalikud paremad pole. Kui vaja, teen korra üle,” on ta müüjana hakkama saanud.

Kohalik mees **Vares**, kes üles astunud ka filmis “Päikesepoisid”, on terve oma elu Sõmeral elanud ja tunneb pooli hoolealuseid nimepidi.

“Ma ei usu, et nad tahavad siit ära kolida. Inimesed ei ole rantsimise jaoks, et tuuakse ja viiakse, see keerab nad täitsa sassi.”

“Mõni kisub siin poe juures prügikastist sodi välja, mõni kerjab suitsu ja raha, aga halba

- Hiljuti lõppenud hooldekodu remondiks sai Sõmera CO2 raha üle **2,4 miljoni euro** ja AS Hoolekandeteenused lisas omalt poolt umbes **320 000 eurot**.

- Aastatel 2014–2023 on Euroopa Regionaalarengu Fondist kuni 30-kohaliste erihooldekandeks investeringuteks Eestis kavandatud **56 miljonit eurot**.

nad ei tee, me oleme nendega harjunud,” teab mees.

Sama kinnitavad veel mõned poe juurde tulnud kohalikud. Mitte kellegi käest ei kuule me rõõmuhõiset, et viige jah need hullud siit minema. Pigem räägitakse neist kui oma küla pisut teistsugustest elanikest.

Nii et välja kukub küllaltki pentsik olukord – need, kes on “hulludega” aastakümneid koos elanud, ei ihka neist lahti saada, aga inimesed, kes pole päevagi Sõmeral veetnud, teavad oma meelest täpselt, millised need inimesed on.

“Paljud neist loevad lehti ja saavad aru, mis neist räägitakse, ning küsivad hirmunult, et miks

meid keegi ei taha,” kirjeldab olukorda hooldekodu juhataja **Helle Kahm**.

Kahm lisab, et pigem on olnud juhuseid, kus kohalik teeb hoolealusele liiga, mitte vastupidi.

Kaks erinevat teemat

Kuid nagu öeldud, on selles loos kaks erinevat teemat. Üks on needsamad inimlikud kartused teistsuguste inimeste ees ja teine pool on sotsiaalministeeriumi koostatud arengukava.

See on juba teine arengukava, kus Sõmera sees on. Eelmine, 7-aastane arengukava lõppes ära, aga selle aja jooksul ei suutnud riik luua piisavalt palju väikseid üksusi. Uus arengukava näeb ette muuta erihooldekanne kodusemaks ja väiksemaks ning viia lähemale teistele teenusepakkujatele – näiteks meditsiinile ja kultuurile.

Miks on aga vaja toimivat struktuuri lõhkuda ja äsja remonditud majad Sõmeral maha jätta, küsivad paljud inimesed imestunult?

Sõmera on Eesti suurim hooldekodu, kus on hetkel 375 klienti. Eestis on ka teisi suuri hooldekodusid ning seal elava-

te inimeste eripära on see, et umbes 80% neist on kogu oma elu elanud selles süsteemis, alustades väikelastekodust ja seejärel elades hooldekodudes. Sellised inimesed ja nende eestkostjad ei julge paremaid tingimusi tahtagi.

Järjest enam on aga inimesi, kes sellesse süsteemi tulevad kodudest. Nemad on hoopis teistsugused ning oskavad tahta teistsuguseid elutingimusi.

“Kui ta sinust mööda läheb, siis sa lolliks ei jää, see pole nakkushaigus.”

Siin pörkuvad piltlikult öeldes kaks erinevat maailmavaadet – materiaalne ja humaanne. Materiaalne pool ütleb, et loomulikult oleks ühte suurt hooldekodu lihtsam üleval pidada. Humaanses vaatevinklist lähtuvalt on aga aeg rajada inimsõbralikke, väikseid erihooldekandekomplekse, kus elatakse kõige rohkem kümnekesi koos ja õpitakse tegevusjuhendajate käe all rohkem iseendaga hakkama saama, näiteks süüa tegema.

Saaremaale jääksid elama need inimesed, kes on siit pärit, ehk uus kodu tuleks umbes 40-kohaline.

Hooldekodu juhataja sõnul pole see kerge protsess, sest eakamad inimesed ei pruugi linnas kergesti kohaneda. Samas rõhutab Kahm, et see remont, mida hooldekodus viimati tehti, oli vaid katused ja aknad ning pisut siseviimistlust. 40 inimesega majades on kõik muu vana.

Kas siis ikka on vaja hooldekodu linna viia, kui Sõmeral on neil hea rahulik õues jalutada?

Kahm nõustub, et väiksemaid hooldekodusid võiks olla nii linnas kui ka maal, aga otsustajad räägivad teist keelt.

AS-i Hoolekanne poliitika on olnud, et uued hooldekodud tuleb teha linna, sest seal saavad inimesed paremini tavalisse ellu sulanduda. Esimesed üksused tehti väiksematesse kohtadesse, aga see ei olnud hea lahendus, kuna neil inimestel, kes suudavad tööl käia, tekkisid transpordiprobleemid.

“Ameerikas on demokraatia näitaja see, kui palju on puu-